

**ҮЛ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ
УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДАЛСАН ТАЙЛАН**

2021 он

ҮЛ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДАЛСАН ТАЙЛАН

НЭГ. Ерөнхий мэдээлэл

“Алтай Улиастайн Эрчим Хүчний Систем” ТӨХК, Тайшир сумын нутаг Завхан гол дээр баригдсан 11МВт-ын суурилагдсан хүчин чадалтай “Тайшир-Гуулин усан цахилгаан станц” /УЦС/ ХХК-ийн үйл ажиллагааг тус тус танилцуулав.

“Тайшир-Гуулин УЦС”-ыг Кувейт болон Абу Даби сангийн 42.8 сая ам.долларын зээлийн хөрөнгөөр 2004-2008 онд барьж ашиглалтад оруулсан. УЦС-ын далангийн өндөр 50м, хярын урт 192м бөгөөд даланг байгуулснаар 52.5 км² талбайтай, 1 тэрбум м³ эзлэхүүнтэй усан сан үүссэн. Жилд 30 сая орчим кВт.цаг эрчим хүч үйлдвэрлэж Говь-Алтай, Завхан аймгийн төв болон 24 сумыг цахилгаан эрчим хүчээр хангаж байна.

ХОЁР. АСУУДЛЫН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ

Мөн чанар, цар хүрээг тогтоох

Тайширын Усан цахилгаан станц Арабын Абу Даби болон Кувейтын Хөгжлийн сангийн нийт 42,6 тэрбум /тухайн үеийн ханшаар/ төгрөгийн зээлээр баригдсан бөгөөд одоогийн ханшаар Сангийн яаманд Үндэсний Аудитын газрын 2020 онд хийсэн шалгалтын тайланд дурдагдсанаар 91,5 тэрбум төгрөгийн зээлийн төлөлттэй холбоотой дамжуулан зээлэх гэрээ хийгдээгүй байна.

Энэхүү урт хугацаат зээлийг Тайширын Усан цахилгаан станц төлөхийн тулд 40 жилийн хугацаатай жилд 1 тэрбум төгрөгийг төлөхөд одоогийн цахилгаан эрчим хүчний өөрийн өртөгийг кВт.цаг тутамд 50-55 төгрөгөөг нэмэгдүүлж, хэрэглэгчийн тарифыг 45-50 хувиар нэмэгдүүлэх нөхцөл үүсэх юм.

Эрчим хүчний компанид төрөөс олгон татаасыг нэмэгдүүлэхгүй, хэрэглэгчийн тарифыг нэмэгдүүлэхгүй байх шаардлагын улмаас Усан цахилгаан станцаас үйлдвэрлэн борлуулах эрчим хүчний үнийг 25-35 төгрөгөөр тогтоож байгаа учир урт хугацаат зээл, мөн богино хугацаат өр төлбөр буюу Үл хөдлөх хөрөнгийн татварыг төлөх боломж гарахгүй байгаа юм.

Монгол улсын Засгийн газраас Эрчим хүчний салбарын үр ашгийг нэмэгдүүлэхийн тулд татаасыг бууруулах, нөгөө талаас хэрэглэгчдийн эрх ашигт нийцүүлэн хямд байлгах бодлого, зорилгыг хэрэгжүүлэн ажилладаг байгууллагын хувьд тарифт суусан татвар, хураамжийг тогтмол төлдөг бөгөөд орон нутгийн төсвийн орлого нэмэгдүүлэхээр Орон нутгийн татварын байгууллагын оногдуулсан татварыг төлөх эх үүсвэргүй байгаа юм.

Эрдэнэбүрэнгийн зэрэг Усан цахилгаан станц барьж ашиглах тохиолдолд хөрөнгө оруулагчид Засгийн газрын тогтоосон татвараас гадна орон нутгийн Татварын байгууллагын ногдуулсан татварыг давхар төлөх тохиолдолд хөрөнгө оруулалтыг нөхөх хугацаа уртасч, хөрөнгө оруулагчийн сонирхол буурах, нөгөө талдаа үйлдвэрлэх бүтээгдэхүүний үнэ өндөр болж, эрчим хүчний салбарын алдагдал нэмэгдэх эрсдэлтэй байдал үүсэх юм.

Жишээлбэл Эрдэнэбүрэнгийн Усан цахилгаан станцын далангийн барилга Тайшир УЦС-аас 2-2,5 дахин том, 100 орчим тэрбумын өртөгтэй байх бөгөөд өнөөгийн эрхзүйн байдлаар татвар ногдуулсанаар зөвхөн үл хөдлөх хөрөнгийн татварт жилд 1 тэрбум орчим төгрөг төлөх, Тайшираас Алтай хот руу татсан цэвэр усны шугам сүлжээ нь мөн татварт жилд 200 сая төгрөг төлөх гэхмэтчилэн ард иргэдэд борлуулах өртөг нэмэгдэх эсвэл улсын төсвийн татаас авах нөхцөлүүд үүсэх тул Үл хөдлөх хөрөнгийн татварын хуулийн 7-р зүйлд УЦС-ын усны барилга байгууламж, далан, түнел, ус хангамжийн төв шугам хоолой зэргийг үл хөдлөх хөрөнгийн татвараас чөлөөлөхөөр тусгах шаардлага тулгараад байна

Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл

2012-2013 оны татварын зөрчилд 2014 оны 10-р сарын 21-нд Аймгийн татварын хэлтэсийн байцаагчийн 050008495 тоот актаар тогтоосон 83 сая төгрөгийн төлбөрийг төлөх үндэслэлгүй, төрийн өмчит, төрөөс хатуу тогтоосон үнээр эрчим хүчийг толгой компанид худалдан, зөвхөн эрчим хүчний яам, сангийн яам, төрийн өмчийн хорооны бүрэлдэхүүнтэй ТУЗ, эрчим хүчний зохицуулах хорооноос баталж өгсөн зардлыг санхүүжүүлэн үйл ажиллагаа явуулдаг тул Үл хөдлөх хөрөнгийн татвараас чөлөөлөгдөнө гэсэн үндэслэлээр шүүхийн 2 шатны шийдвэр гарч дээрх актыг хүчингүй болгосон.

2014, 2015 оны татварын үйл ажиллагаанд мөн шалгалт хийж, Аймгийн татварын хэлтэсийн улсын байцаагчийн 2016,10,03-ны 050021475 тоот актаар нийт 664 194 322,5 /зургаан зуун жаран дөрвөн сая нэг зуун ерөн дөрвөн мянга гурван зуун хорин хоёр/ төгрөгийн нөхөн татвар, торгууль, алданги төлүүлэхээр шийдвэрлэсэн.

Говь-Алтай аймгийн анхан шатны шүүхээс манай гомдлыг хэрэгсэхгүй болгон татварын байцаагчийн актыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн. Монгол улсын Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүхээс 2017 оны 10-р сарын 03-нд Татварын байцаагчийн актыг хүчингүй болгосон шийдвэр гарсан боловч, Дээд шүүхэд Татварын байгууллага гомдол гаргаснаар 2017 оны 12-р сарын 13-нд татварын байцаагчийн актыг хүчинтэй болгон татварын алданги, торгуулийг хүчингүй болгон нөхөн татвар 420 сая төгрөгийг төлүүлэхээр шийдвэрлэсэн.

2018 оны 07-р сарын 18-нд Шүүхийн шийдвэр гарч шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх албаас манай байгууллагад шүүхийн шийдвэр биелүүлэх мэдэгдэл ирсэн. Үл хөдлөх хөрөнгийн татварын өрийг төлөх тохиолдолд 2014-2018 оны 1092,0 сая төгрөгийн эх үүсвэр шаардагдахаар болж байна.

2012-2017 онд Тайшир УЦС-ын тариф 34,2-37,4 төгрөгөөр тогтоож байсан бол 2017 оноос чадлын тариф 31 сая төгрөг, энергийн тариф 1,74 төгрөг болон буурч тогтоогдсон.

Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар төлөх тохиолдолд Тайшир УЦС-ын эрчим хүч үйлдвэрлэх тарифыг 12-15 төгрөгөөр нэмж, тэр хэмжээгээр "АУЭХС" ТӨХК-ийн алдагдал ихэсч, улсын төсвөөс олгодог татаасыг, нэмэгдүүлэх нөхцөлд болно.

Хэрэглэгчийн тарифыг хатуу тогтоосон, нэмэгдүүлэх боломж хязгаарлагдмал өнөөгийн нөхцөлд манайд тавьсан актыг төлбөрийг нөгөө талаасаа татварын байгууллага өөрөө төсөв бүрдүүлдэгийн хувьд татаас хэлбэрээр "АУЭХС" ТӨХК-д

бүрдүүлэн өгөхөөс өөр аргагүй нөхцөл байдлыг татварын байгууллагын ойлгохгүй олон удаа шүүхэд хандан төрийн байгууллагууд бие биенийхээ ажилд саад тушаа болж байгаа нь бидний ажилд хүндрэл учруулж байна.

2019 онд Тайшир УЦС 33 сая кВт цаг цахилгаан үйлдвэрлэж, 886 сая төгрөгийн орлого олж, ажиллагсадын цалин НДШ-д 540 сая төгрөг, ус ашигласны татварт 42 сая, тогтмол зардалд /дулаан, цахилгаан, ус/ 41 сая, хөдөлмөр хамгаалал 49 сая, урсгал болон их засварт 70 сая, Гуулин УЦС-ын ашиглалт, сувгийн төлбөрт 25 сая төгрөгийг зарцуулж, хөрөнгө оруулалт, ажиллагсадын нийгмийн асуудалд төдийлөн хөрөнгө зарцуулах боломжгүй үйл ажиллагаа явуулж байна.

ДӨРӨВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРЫГ ТОГТООЖ, ЭЕРЭГ БОЛОН СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛАХ

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын 5.1-т заасан зохицуулалтын хувилбарын дагуу асуудлыг зохицуулах хувилбарыг тогтоож, эерэг болон сөрөг талыг нь харьцуулъя.

“Тэг” хувилбар буюу зохицуулалт хийхээс татгалзах”- Хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулийн дагуу үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа байгууллагуудын авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ хангалтгүй тул төрөөс тодорхой зохицуулалт зайлшгүй шаардлагатай байгаа учир энэ хувилбарыг сонгох боломжгүй.

“Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх”- тохиромжгүй хувилбар.

“Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх”-тохиромжгүй хувилбар.

“Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвслээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх” - тохиромжгүй хувилбар.

Сонгосон хувилбарын зорилгод хүрэх байдал, зардал, үр өгөөжийн харьцааны эерэг, сөрөг талыг харьцуулан судалвал:

Хүснэгт 1

Зохицуулалтын хувилбар	Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа
1.Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх		Зардал хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахтай адил гарна. Асуудлыг бүрэн шийдвэрлэж чадахгүй хувилбар
2.Хууль тогтоомжийн	Хуулийн хэрэгжих боломжийг дээшлүүлэх, ус бохирдуулсны	Зардал гарах боловч энэ хувилбар нь

төсөл боловсруулах	төлбөрийн орлогыг төвлөрүүлэх замаар ус, усан орчинг хамгаалах, хаягдал усыг цэвэрлэх, дахин ашиглахад чиглэсэн техник, технологи нэвтрүүлэх үйл ажиллагаанд эдийн засгийн урамшууллын хөшүүргийг тодорхой болгох, аж ахуйн нэгжид үзүүлэх татварын дарамтыг бууруулах, давхардлыг арилгах, иргэн аж ахуйн нэгж болон хаягдал ус цэвэрлэх үүрэг хүлээсэн байгууллагуудын уялдааг сайжруулах.	асуудлыг шийдвэрлэхэд оновчтой хувилбар.
--------------------	--	--

ТАВ. СОНГОСОН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн хууль тус бүрээр гаргалаа.

Жич: Хүний эрх, Эдийн засаг, Нийгэм, Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг шалгуур асуултын дагуу тандсан байдлыг хүснэгтээс үзнэ үү.

5.1. Хүний эрхэд үзүүлэх нөлөө

Хүснэгт 2

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт	
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх	1.1 Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх		
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх		Үгүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй
	1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх		Үгүй
	1.2. Оролцоог хангах		
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх		Үгүй
	1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх		Үгүй
	1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага		
1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм		

	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм	
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх		Үгүй
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх		Үгүй
	2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй
3.Эрх агуулагч	3.1. Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм	
	3.2. Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм	
	3.3. Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм	
	3.4. Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх /хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй/		Үгүй
4. Үүрэг хүлээгч	4.1. Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	
5.Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1. Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм	
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх		Үгүй

5.2 Эдийн засгийн үр нөлөө

Хүснэгт 3

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт	
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	Хуулийн төсөл нь дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх үү? /эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан/?		Үгүй
	Хуулийн төсөл нь дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах уу?	Тийм	
	Хуулийн төсөл нь хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах уу?	Тийм	
	<i>Байгаль орчинд бохирдол учруулахуйц шийдвэр гаргахаас сэргийлнэ</i>		

2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	Хуулийн төсөл нь хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох уу?		Үгүй
	Хуулийн төсөл нь зах зээлд шинээр орж ирж буй аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд бэрхшээл, хүндрэлийг бий болгох уу?		Үгүй
	Хуулийн төсөл нь зах зээлд шинээр монополийг бий болгох уу?		Үгүй
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	Хуулийг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжүүдэд тухайн хуулийг дагаж мөрдөхтэй холбогдон шинээр зардал үүсэх үү?	Тийм	
	Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан үйлдвэрлэлийн үндсэн хүчин зүйлсийг /түүхий эд, тоног төхөөрөмж, эрчим хүч, ажиллах хүч/ гэх мэт хүчин зүйлс шинээр бий болгохыг шаардаж байгаа юу?	Тийм	
	Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх үү? <i>Ус цэвэршүүлэх тоног төхөөрөмж, технологи гм.</i>	Тийм	
	Бараа, бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавьж байна уу?		Үгүй
	Тухайн зохицуулалт нь аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэж байна уу?		Үгүй
	Ижил тэнцүү нөхцөлд буй аж ахуйн нэгж, эсвэл бараа бүтээгдэхүүний хувьд харилцан адилгүй зохицуулалт бий болгож байна уу?		Үгүй
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч буй захиргааны зардлын ачаалал	Хуулийн төслөөр оролцогч этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардлуудыг /Жишээ нь, мэдээлэх, тайлан гаргах гэх мэт/ бий болгож байна уу?	Тийм	
	Дээрх зардлын ачаалал нь ялангуяа жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд, эсхүл аж ахуйн нэгжийн тодорхой салбаруудад хүчтэй нөлөөлөхөөр байна уу?		Үгүй
5.Өмчлөх эрх	Хуулийн төсөлд /үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг/ өмчлөх эрхийг хөндсөн зохицуулалт байгаа юу?		Үгүй
	Тухайн зохицуулалтаар өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгож байна уу?		Үгүй
	Оюуны өмчийн /патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг/ эрхийг зөрчсөн зохицуулалт орсон уу?		Үгүй
6.Инноваци ба судалгаа шинжилгээ	Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг Хуулийн төслөөр дэмжиж байна уу?	Тийм	

	Хуулийн төсөл нь үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгож байна уу?	Тийм	
	Нөөц боломжийг илүү үр дүнтэй ашиглахыг дэмжиж байна уу?	Тийм	
7.Хэрэглэгч ба гэр бүлийн төсөв	Хуулийн төслөөр хэрэглээний үнийн төвшинд нөлөө үзүүлж байгаа юу?		Үгүй
	Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгож байгаа юу?	Тийм	
	Хуулийн төсөл нь бараа, үйлчилгээний хангамж болон чанарт нөлөө үзүүлэх үү? <i>Усны чанарыг сайжруулна гм</i>	Тийм	
	Хуулийн төсөл нь хэрэглэгчийн эрх ашигт нөлөөлж байна уу?	Тийм	
	Хуулийн төсөл нь хувь хүний гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд, мөн урт хугацааны туршид), эсвэл гэр бүл, үр хүүхдүүдийн эдийн засгийн баталгаатай байдалд нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	Хуулийн төсөл нь тодорхой бүс нутгуудад тодорхой нэг чиглэлд, ажлын байрыг шинээр бий болгох уу? <i>Лабораторийн ажилтан зэрэг ажлын байр бий болгоно.</i>	Тийм	
	Хуулийн төсөл нь тодорхой бүс нутгуудад тодорхой чиглэлд, ажлын байрыг багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Хуулийн төсөл нь жижиг, дунд үйлдвэрүүд, эсхүл аж ахуйн нэгжийн тодорхой салбаруудад онцгой нөлөө үзүүлэх үү? <i>Цэвэрлэх байгууламж, ус ихээр бохирдуулдаг буюу ашигладаг үйлдвэрүүд технологио шинэчлэх шаардлагыг бий болгоно</i>	Тийм	
9.Төрийн захиргааны байгууллага	Хуулийн төсөл нь улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх үү?	Тийм	
	Хуулийн төслийн дагуу шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсвэл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийгдэх шаардлага тавигдаж байна уу?		Үгүй
	Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болж байна уу?		Үгүй
10.Микро эдийн засгийн хүрээнд	Хуулийн төсөл нь эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх үү?	Тийм	
	Хуулийн төсөл нь хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжиж байна уу?	Тийм	

	Хуулийн төслийн зохицуулалтын улмаас инфляци нэмэгдэх үү?		Үгүй
11.Олон улсын харилцаа	Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын худалдааны бодлого, түүнчлэн олон улсын болон ДХБ-ын өмнө хүлээсэн үүрэгт сөрөг нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй

5.3 Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Хүснэгт 4

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт	
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	Хуулийн төслийн үр дүнд шинэ ажлын байр бий болох уу?	Тийм	
	Хуулийн төсөл нь ажлын байрны цомхотголыг шууд болон шууд бусаар бий болгох уу?		Үгүй
	Тодорхой нэг ажил мэргэжлийн хүмүүст, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх үү?	Тийм	
	Тодорхой насны хүмүүст, ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Ажиллах хүчин нэмж шаардах уу?		Үгүй
	Хөдөлмөрийн зах зээлд нөлөөлөх үү?		Үгүй
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх үү? <i>эергээр</i>	Тийм	
	Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх үү? <i>эергээр</i>	Тийм	
	Ажилчдын эрх үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх?	Тийм	
	Шинээр ажлын стандарт гаргаж ирэх эсэх?		Үгүй
	Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлтийг бий болгох эсэх?	Тийм	
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	Хөдөлмөрийн зах зээлд ямар нэгэн өөрчлөлт орох уу?	Тийм	
	Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсэх үү?		Үгүй
	Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх үү? Жишээ нь ядуу хүмүүс, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажилгүйчүүдэд, үндэстний цөөнхөд г.м		Үгүй
	Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх үү?		Үгүй
4.Хүйсийн тэгш байдал, ялгаварлан гадуурхахгүй байх	Хуулийн төсөл нь ялгаварлан гадуурхахгүй байх, бүх хүнд ижил тэгш үйлчлэх, ижил боломж олгох зарчимтай нийцэж байна уу?	Тийм	
	Эрэгтэйчүүд болон эмэгтэйчүүдэд ялгаатай нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Хүйсийн тэгш байдлыг хангахад дэмжлэг үзүүлж чадах уу?	Тийм	
5.Хувь хүн, гэр бүл, тэдгээртэй	Хуулийн төсөл нь захиргааны нэмэлт үүрэг, хариуцлага бий болгож байна уу? <i>Сав газрын захиргаад, МХЕГын ажилтнуудад хяналт хийх үүрэг нэмэгдэнэ.</i>	Тийм	
	Хувийн нууцад /гэр бүлийн болон харилцаа		Үгүй

холбогдох мэдээлэл	холбооны/ нөлөөлөх үү?		
	Иргэдийн хувийн эрх, эрх чөлөөнд нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Гэр бүлийн амьдрал, гэр бүлийн хууль, эдийн засаг, нийгмийн хамгаалалтад нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Хүүхдийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Хувь хүний тухай мэдээлэл, түүнийг авахтай холбогдсон асуудалд нөлөөлөх үү?		Үгүй
6.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Харилцаанд оролцогчдод ижил тэгш байдлыг олгож байна уу?	Тийм	
	Соёлын болон хэлний ялгааг бий болгох уу?		Үгүй
	Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх үү?	Тийм	
	Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлэх эрхэд нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Улс төрийн намууд, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Мэдээллийн эрх, эрх чөлөө, хэвлэн нийтлэх эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
7.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	Хувь хүний/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх үү? <i>Усны чанар сайжирснаар өвчлөл буурах боломжтой</i>	Тийм	
	Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн нөлөөний улмаас эрүүл мэндэд гарах өөрчлөлт өсөх үү?		Үгүй
	Хуулийн төслийн улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Хуулийн төсөл нь хүмүүсийн амьдралын хэв маяг /хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ/-т нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Нийгмийн тодорхой бүлэгт онцгойлон нөлөөлөх үү?		Үгүй
8.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	Үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх үү?	Тийм	
	<i>Ариутгах татуургын үйлчилгээ сайжирна</i>		
	Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Иргэдийн боловсрол /төрийн болон хувийн хэвшлийн сургуулиар/ олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад сөрөг нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Их дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Зохицуулалт нь нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх үү?	Тийм	
	<i>Урьдчилан сэргийлэх эерэг нөлөөтэй</i>		

9.Гэмт нийгмийн байдал	хэрэг, аюулгүй	Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх үү?	Тийм	
		Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөөлөх үү?	Тийм	
		Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
10.Соёл		Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөөлөх үү?		Үгүй
		Хэл соёлын ялгаатай байдалд нөлөөлөх үү?		Үгүй
		Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх үү?		Үгүй

5.4 Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хүснэгт 5

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт	
1.Агаар	Хуулийн зохицуулалтын үр дүнд агаар бохирдлыг нэмэгдүүлэх үү?		Үгүй
2.Зам тээвэр, түлш эрчим хүч	Зохицуулалт нь тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/ бууруулах эсэх?		Үгүй
	Эдийн засаг дахь эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх үү?		Үгүй
	Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй
	Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх үү?		Үгүй
3.Ан амьтан, ургамал хамгаалах	Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах уу?		Үгүй
	Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх үү?		Үгүй
4.Усны нөөц	Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх үү?		Үгүй
	Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх үү?		Үгүй
	Ундны усны чанарт нөлөөлөх үү?	Тийм Эергээр	
5.Хөрсний бохирдол	Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх үү?	Тийм Эергээр	
	Зохицуулалт нь хөрсийг эвдлэх, ашигласан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх үү?		Үгүй
6.Газрын ашиглалт	Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах уу?		Үгүй
	Газрын зохицуулалтыг өөрчлөх үү?		Үгүй
	Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх үү?		Үгүй
7.Нөхөн сэргээгдэх/ нөхөн сэргээгдэхгүй	Самар, жимс зэрэг нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг түүний нөхөн сэргээлтийн хугацаанаас өмнө ашиглах уу?		Үгүй

баялаг	Нөхөн сэргээгдээгүй газрыг нөхөн сэргээх үү?		Үгүй
--------	--	--	------

ЗУРГАА.ЗӨВЛӨМЖ

Хуульд нэмэлт оруулах хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээг зохих журмын дагуу хийж гүйцэтгэх.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль;
2. Хууль тогтоомжийн тухай хууль;
3. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн төсөл.
4. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал. 2021 он.
5. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль
6. Төсвийн тухай хууль;
7. Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралт.

ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨ ҮНЭЛЭХ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН
(Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай
хуульд нэмэлт оруулах төсөл)

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү үнэлгээг Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөлд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн¹ 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг илрүүлэн, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад зөвлөмж өгөх зорилгоор гүйцэтгэлээ.

Үнэлгээ хийхээр сонгож авсан хуулийн төсөл нь "хуульд нэмэлт оруулах" хэлбэрээр боловсруулагдсан.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан "Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал"²-д/цаашид "Аргачлал" гэх/ заасны дагуу дараахь үе шатаар хийлээ.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

**ХОЁР.ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ
СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ**

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан Аргачлалын 2.9-д³ заасныг үндэслэн 6 шалгуур үзүүлэлтээс дараахь 3 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо:

1. Зорилгод хүрэх байдал;
2. Ойлгомжтой байдал;
3. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

Шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл:

➤ **Зорилгод хүрэх байдал:**

Энэхүү үнэлгээний үндсэн зорилго нь тухайн хуулийн төслийн зохицуулалт дэвшүүлсэн зорилго буюу тулгамдсан бэрхшээлийг шийдвэрлэж чадах эсэхийг

¹Төрийн мэдээлэл сэтгүүлийн 2015 оны №25 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт.

³ Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 2.9 "... хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан нэг, эсхүл хэд хэдэн шалгуур үзүүлэлтийг сонгож болно".

тогтоох билээ. Иймд хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийн үзэл баримтлал буюу хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц зохицуулалтын хувилбарыг агуулсан эсэхийг тогтоох зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон болно.

➤ **Ойлгомжтой байдал:**

Хуулийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектийн хувьд ойлгомжтой байх нь хэрэгжилтийн үр дүнд шууд нөлөөлдөг. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд зааснаар хуулийн төсөл нь бүтэц, хэлбэрийн хувьд логик дараалалтай, хэл зүй, найруулгын хувьд тодорхой, ойлгоход хялбараар томъёологдсон байх шаардлага тавигддаг.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд⁴ заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянан тогтоох зорилгоор энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон болно.

➤ **Харилцан уялдаа:**

Хуулийн төслийн эх бичвэр нь хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомж болон төсөлд тусгагдсан зохицуулалт нь өөр хоорондоо зөрчилгүй байх, хуулиар үүрэг хүлээсэн субъектүүдийн чиг үүрэг давхардал, зөрчилдөөнгүй байх шаардлагатай.

Иймд хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан агуулгын шаардлагыг⁵ хангасан эсэхийг шалгах зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгож байна.

“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал, практикт хэрэгжих боломж болон зардал тооцох” шалгуур үзүүлэлтийг сонгоогүй тухай:

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтээр тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтыг иргэд, байгууллага хэрхэн хүлээн авах, тэдгээрт шинээр үүрэг хүлээлгэсэн эсэхийг шалгадаг. Тус хуулийн төслөөр иргэд, аж ахуйн нэгжид шинээр ямар нэгэн чиг үүргийг шинээр нэмж хүлээлгэхгүй тул **“хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал”** шалгуур үзүүлэлтээр үнэлгээ хийх шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх, хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, санхүү болон хүний нөөцийн байдал зэргийг тогтоодог.

Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хууль 2000 оны 11 дүгээр сарын 17-ны өдөр батлагдсан.

⁴ Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт.

⁵ Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйл.

Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гарах зардлын тооцоог тусгайлан хийх тул цаг хугацаа, нөөцийн хэмнэлт хийх үүднээс **“хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал”**, **“практикт хэрэгжих боломж”** болон **“зардал тооцох”** шалгуур үзүүлэлтийг сонгоогүй болно.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг дараахь байдлаар тогтоолоо.

Хүснэгт-1

Д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилтыг хангах эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.
2	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийг зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24, 28, 29, 30, 32 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах.
3	Харилцан уялдаа	Хуулийн төслийг зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1, 29.1.2, 29.1.3, 29.1.5, 29.1.10-т болон Аргачлалын 4.10-т заасан шаардлага, шалгуурыг хангасан шалгах.

1. Зорилгод хүрэх байдлыг хангасан эсэх:

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийхийг зорьлоо.

Энэ дагуу хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зохицуулалтыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийнэ.

Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн үндсэн зорилго нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байгаа үл хөдлөх эд хөрөнгөд албан татвар ногдуулах, уг татварыг төсөвт төлөх, тавараас чөлөөлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршдог.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах зүйлийн хүрээ, агуулгад дүн шинжилгээ хийж үзвэл хуулийн төсөл нь төрийн өөрийн өмчийн хөрөнгөнө, үйл ажиллагааны орлогоос төр татвар авах асуудлыг зохицуулах зорилготой байна гэж тодорхойлж болохоор байна.

2. Ойлгомжтой эсэх:

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд :

Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.5.2-д зааснаар **“хуульд нэмэлт оруулах”** хуулийн төслийн хэлбэрээр бичигдсэн, 2 зүйлтэй, хуулийн төслийн бүтэц, дугаарлалт нь хуульд заасан болон “Хуулийн төсөл боловсруулах”⁶ аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд зааснаар хуулийн хуульд оруулах өөрчлөлтийг зөвхөн нэг хуульд хамааруулж хийх бөгөөд өөрчлөлт орж байгаа хуулийн нэр, зүйл, хэсэг, заалтын дугаарыг толорхой бичнэ гэсэн шаардлагыг хангасан байх ёстой бөгөөд уг шаардлагад хэсэгтэй нийцэж байна.

Мөн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2-т заасан “Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулахдаа анхдагч хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төслийг хамтад нь боловсруулна” гэсэн шаардлагыг хангаж Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төслийг боловсруулсан байна.

3.Харилцан уялдаатай байдлыг хангасан эсэх:

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1, 29.1.2, 29.1.3, 29.1.5, 29.1.10-т заасан болон Аргачлалын 4.10-т заасан шаардлага, шалгуурын дагуу үнэллээ:

- *Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх:*

д/д	Шалгах асуулт	Шаардлагыг хангасан эсэх
1	29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Хангсан
2	29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Хуулийн төслөөр тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байна.
3	29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Хуулийн төслийн агуулга зохицуулалтаас үзэхэд хуулийн зорилго, зорилттой нийцсэн байх бөгөөд тухайн хуулиар зохицуулах харилцаанаас өөр зохицуулалт тусгагдаагүй байна.
4	29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Хоорондоо зөрчилгүй байна.

⁶Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт.

5	29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Тус хуулийн төслийг дагаж бусад хуульд өөрчлөлт орхохгүй.
---	--	---

- Аргачлалын 4.10-т заасан шалгуурыг хангасан эсэх:

Д/д	Асуулт	Хариулт	Дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн үзэл баримтлал, хуулийн зорилтыг бүрэн хангасан байна.
2	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан байна.
3	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Тийм	Бүрэн тусгасан.
4	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Тийм	Төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгаагүй.
5	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй	
6	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд иргэдийн эрхийг хязгаарласан ямар нэгэн нэмэлт зохицуулалт тусгадаагүй байна.
7	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	-	Хуулийн төсөлд энэ талаар тусгайлан зохицуулалт тусгагдаагүй бөгөөд уг асуудлыг Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хүрээнд зохицуулах боломжтой.
8	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	-	Хуулийн төсөлд тусгайлан зохицуулалт тусгагдаагүй бөгөөд энэ асуудлыг Өрсөлдөөний тухай хуулийн хүрээнд зохицуулах боломжтой.

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийж үзэхэд Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа боловч үүрэг хүлээсэн байгууллага, албан тушаалтнуудын чиг үүрэгт давхардал үүсгэхээр байна.

Иймд хуулийн төслийн зохицуулалтыг тодруулах, хэрэгжих боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор зохицуулалтыг өөрчлөх, зарим нэг нэмэлт зохицуулалтыг тусгах шаардлагатай байна. *Жич:Зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, нэмэлт оруулах талаар Зөвлөмж хэсгээс дэлгэрүүлж харна уу.*

ДӨРӨВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Энэхүү үр нөлөө тооцох үнэлгээг Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөлд хийлээ. Хуулийн төсөл нь дэвшүүлсэн зорилгоо хангасан эсэх, бусад хуулиудтай хэрхэн уялдсан, хуулийн төслийн найруулга, хэл зүй ойлгомжтой эсэх гэсэн шалгуур үзүүлэлт тус бүрийн дагуу хийсэн үнэлэлтийг нэгтгэн дараахь **Дүгнэлтийг** хийж, **Зөвлөмж** боловсрууллаа:

Дүгнэлт:

- **Зорилгод хүрэх байдал:** Хуулийн төслийн зохицуулалт нь төслийн үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилтуудыг бүрэн хангахаж байна.
- **Ойлгомжтой байдал:** Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24, 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хэлбэрийн болон агуулгын хувьд хангасан байна.
- **Харилцан уялдааг хангасан байдал:** Байгууллага, албан тушаалтнуудын чиг үүрэгт давхардал үүсгэхгүй бөгөөд харилцан уялдааг хангасан байна.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль;
2. Хууль тогтоомжийн тухай хууль;
3. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн төсөл.
4. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал. 2021 он.
5. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль
6. Төсвийн тухай хууль;
7. Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралт.

ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

**/ ҮЛ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ/**

**УЛААНБААТАР ХОТ
2021 ОН**

ҮЛ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ХИЙСЭН ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ҮНДЭСЛЭЛ

Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан "Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал" /цаашид "аргачлал" гэх/-д заасны дагуу тооцлоо.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар уг хуулийг хэрэгжүүлэх иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагад үүсэх зардал, ачааллыг тооцож, үүнийг хялбарчлах, бууруулах талаар санал боловсруулахад энэхүү тайлан чиглэгдэх болно.

Хуулийн төсөлтэй танилцаад иргэн, хуулийн этгээдэд хамаарах зохицуулалтын хүрээнд хүсэлт гаргасан тохиолдлыг тооцоолов. Харин хуулийн төслийн зохицуулалт нь аргачлалд заасны дагуу мэдээлэх үүргийг шууд үүсгээгүй байгааг дурдах нь зүйтэй байна.

ХОЁР.ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ БАТЛАГДСАНААР ИРГЭНД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТУХАЙ

Иргэнд үүсэх зардлыг дараах үе шаттайгаар тооцон үзлээ.

- 1.Иргэний гүйцэтгэх үүргийг тогтоох
- 2.Цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцох
- 3.Тоон үзүүлэлтийг тооцох
- 4.Нийт дүнг тооцож гаргах
- 5.Хялбарчлах боломжийг шалгах

1.Иргэний гүйцэтгэх үүргийг тогтоох

Хууль санаачлагч Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн 7 дугаар зүйл буюу үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвараас чөлөөлөх жагсаалтад төрийн өмчит усан цахилгаан станцын барилга байгууламжийг нэмж тусгахаар заасан байх бөгөөд үүнтэй холбоотой иргэнд аливаа үүрэг бий болохгүй байна.

2.Цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцох:

Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан иргэнд аливаа үүрэг ирэхгүй тул цаг хугацааны болон зардлын асуудал хөндөгдөхгүй байна.

3.Тоон үзүүлэлтийг тооцож гаргах:

Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан иргэнд аливаа үүрэг ирэхгүй тул тоон үзүүлэлтийг тохиолдлын тоо буюу уг үүргийг хэдэн иргэн гүйцэтгэх ёстойг тооцоолох шаардлагагүй байна.

4.Нийт дүнг тооцоолж гаргах:

Энэ шатанд хуулийн төслийн хүрээнд импортлогч иргэнд шинээр бий болсон үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан тэдэнд үүсэх ачааллыг цаг хугацаагаар тооцоолон гаргах ёстой бөгөөд иргэнд аливаа ачаалал ирэхгүй юм.

ГУРАВ.ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ БАТЛАГДСАНААР ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТУХАЙ

- 1.Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох
- 2.Зардлыг тооцох

1.Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох:

Хуулийн төсөлд зааснаар иргэн, хуулийн этгээдэд хамаарах заалтын хувьд адилхан байна.

Хүснэгт 1

№	Хуулийн төслийн заалт	Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг	Мэдээллийн агуулга
1	"7.1.6.төрийн өмчит усан цахилгаан станцын барилга байгууламж."	---	---

2.Зардлыг тооцох:

Хуулийн этгээдэд аливаа нэмэлт зардал гарахгүй болно.

ДӨРӨВ.ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ БАТЛАГДСАНААР ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГАД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТУХАЙ

Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслөөр Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулагатай 7.1.6 дахь заалт нэмсүгэй:

"7.1.6.төрийн өмчит усан цахилгаан станцын барилга байгууламж."

гэж нэмэх нэг заалттай хуулийн төсөл байх бөгөөд төрийн байгууллагад шинэ чиг үүрэг нэмэгдүүлээгүй тул хуулийн төсөл батлагдсанаар төрийн аль нэг байгууллага орон тоо нэмэх болон бусад зардал нэмэгдэхээргүй байна.

---o0o---